

GÄSTSKRIBENTEN

”Många tror inte att företag kan vara både goda och lönsamma.”

Imåndags var det på dagen fyrtio år sedan Socialdemokraterna förlorade makten i Sverige, efter att ha styrt landet i fyrtio år. Maktskiftet 1976 blev dock inte början till en radikalt förändrad inställning till företagets roll i samhället. Under fyra decennier hade företagets huvudsakliga uppgift varit att skapa arbetstillfällen och att betala skatt. Något annat samhällsansvar ville inte staten veta av eftersom den ansåg sig ha monopol på resten.

Bakgrunden till den nju-ga inställningen var arbetarrörelsens erfarenheter av patriarkala bruksmiljöer där en enväldig patron ansvarade för alla på bruket. Det inkluderade visserligen även människor som inte var fullt arbetsföra av olika anledningar, men arbetarrörelsens kritik riktade in sig på det beroende-förhållande som de mindre arbetsföra hade till patron, stick i stäv med rörelsens vision om alla människors jämlikhet.

Ordet ”välgörenhet” framkallade bilder av människor som fick smulor från borgarnas bord och var sålunda negativt laddat under hela 1900-talet. I folkhemmet skulle ingen behöva vara beroende av någon annan – inte hustru av man, inte barn av förälder, inte arbetstagare av arbetsgivare – vilket ledde fram till den kollektivt individualistiska kultur som vi idag känner som svensk. När vi sitter ensamma i våra ettor kan vi i alla fall glädja oss åt att slippa vara beroende av de andra, och de av oss.

För svenskar är det naturligare att kräva att staten ska ta mer ansvar – exempelvis genom en sockerskatt för att motverka fetma – än att fundera över vilket ansvar vi som individer skulle kunna ta – genom att inte stoppa in så mycket socker i munnen.

Under många år motarbetades företag som ville ta ansvar för sina anställda, privat filantropi skulle utrotas. Införandet av en

marginalskatt på 102 procent för höginkomsttagare sommaren 1976 drogs visserligen tillbaka efter kritik, men fick önskad effekt.

I början av 1990-talet deklarerade McDonald's glatt att företaget tänkte samla in pengar från anställda och kunder för att bygga ett patienthotell som skulle drivas i samarbete med en ideell organisation.

De möttes av en bred och djup misstro. I Sverige tolkades nämligen alla försök till ansvar som ett sätt att underminera folkhemmet, en mistroendeförklaring för den svenska modellen.

Det gäller i hög utsträckning fortfarande. I Sverige är det som om vi slentrianmässigt delar in bolag i två huvudgrupper: små och gulliga, samt stora och onda. Fortfarande är det något anmärkningsvärt att företag gör vinst, och särskilt i sektorer som tidigare dominerades av staten. Många tror inte att företag både kan vara goda och lönsamma samtidigt.

Orsaken är förmodligen att vi är politiskt betydligt mer homogena än vi tror. Utifrån sett är Sverige landet med sju röda partier (och ett brunt). Ingen ifrågasätter på allvar den starka statens roll och alltför få ser därför företagets möjligheter att bidra på annat sätt än via skattesedeln. Fyrtio år har gått, men sossar är vi allihopa, fortfarande.

FRISTÅENDE KRÖNIKÖR

PER GRANKVIST
kontakt@pergrankvist.se

Journalist och författare

AKTUELLA FRÅGOR

Debattredaktör: Eva Rothstein aktuella@sydsvenskan.se 040-28 10 13
Twitter: @aktuella Fler debattartiklar på sydsvenskan.se/opinion

Dawit Isaak hedras på Sergels torg. I centrum en kopia av den cell i Eritrea där Dawit Isaak sitter fängslad. Nu sker en veckolång manifestation vid Stockholms centralstation där installationen står i centralhallen öppen för alla som vill sitta i den.

”Det är dags att lämna den tysta diplomatin och införa sanktioner mot Eritrea.”

■ **Det är allas vårt ansvar att så ofta vi kan använda den röst Dawit Isaak berövats, skriver Cecilia Wikström (L), Europaparlamentariker.**

Idag har den svensk-eritreanske journalisten Dawit Isaak suttit fängslad i femton år i Eritrea. Som journalist visade Dawit Isaak upp ett beundransvärt mod när han med fara för sin egen säkerhet vågade stå upp för sina medmänniskor och berätta deras historier och om Eritreas utveckling. Det är därför han sitter fängslad, och Eritreas diktator Isaias Afewerki har under alla dessa år sett till att Dawit Isaak varken fått någon rättegång eller ett tidsbestämt straff. Han har inte heller fått möjlighet att träffa vare sig sin familj eller advokater.

Låt oss vädja till Afewerki om att Dawit Isaak bör släppas fri eller få veta när rättegången kommer att ske. Att stå upp och försvara demokratin, och individens fri- och rättigheter, är och förblir ett av EU:s viktigaste uppdrag, både på hemmaplan och i resten av världen. Eritreas brott mot mänskligheten får inte fortgå ostört.

Just nu sitter 17 journalister och upp till 10 000 politiska fångar fängslade i landet. Antalet registrerade flyktingar utanför Eritrea är 444 091 och ytterligare 5 000 eritreaner flyr sitt hemland varje månad, enligt UNHCR. 13 000 eritreanska flyktingar sökte asyl i EU i fjol, 93 procent av dem fick uppehållstillstånd.

EU måste fortsätta att visa att europeiska värderingar är baserade på solidaritet och humanitet och inte be-

möta dem som får sina mänskliga rättigheter kränkta och sina liv hotade i sina hemländer med taggtråd och militär.

EU tar regelbundet upp Dawit Isaak med Eritreas regering och begär varje år ut all information om honom och andra politiska fångar i Eritrea och kräver att de ska få kontakta sina familjer och advokater.

I våras såg jag och mina liberala kollegor i Europaparlamentet till att Dawit Isaak omnämndes i en resolution mot Eritrea. Därmed skickade Europaparlamentet för första gången en tydlig signal till EU:s medlemsländer att det är dags att lämna den tysta diplomatin och istället införa kraftfulla sanktioner mot Eritreas regeringsföreträdare för att verka för att Dawit Isaak och alla andra politiska fångar frigges.

Det är hög tid för Sveriges regering och EU-kommissionen att för första gången våga använda kännbara påtryckningsmedel mot Eritrea. Genom att agera gemensamt kan EU:s medlemsländer förhindra att eritreanska ambassader inom EU kan verkställa den illegala skatteindrivning som förekommer idag där exileritreaner beskattas.

Reseförbud till EU måste införas mot ledande personer i Eritreas regering. Dessutom måste kraven på att landet följer de mänskliga rättigheterna för att få bistånd skärpas och översynen av biståndet noggrannare övervakas, för att säkerställa biståndets effektivitet och granska att det inte bidrar till ytterligare brott mot de mänskliga rättigheterna.

Inte heller i år kommer Dawit Isaak

att tilldelas Sacharovpriset, EU:s pris för tankefrihet, något jag verkat för varje år sedan jag valdes in i Europaparlamentet år 2009. Men genom resolutioner, petitioner och kulturarrangemang kan vi alla fortsätta att belysa hans situation så att han inte glöms bort.

Med anledning av femtonårsdagen sker en veckolång manifestation vid Stockholms centralstation där installationen #SittmedDawit, en rekonstruktion av hans cell, står i centralhallen öppen för alla som vill sitta i den. Genom att många symboliskt sitter i Dawit Isaaks fängelsecell hålls trycket och engagemanget uppe för att få honom fri.

I en tid när allt starkare främlingsfientliga vindar sveper över världen och där personligt mod är en bristvara, är det viktigare än någonsin att stå upp för det man tror på och påminnas om att alla kan göra något för en medmänniska. Tillsammans kan vi bryta ner de mäktigaste väggarna av förtryck och motstånd. Den röst Dawit Isaak berövats är det allas vårt ansvar att använda så ofta vi kan.

Cecilia Wikström

SKRIBENTEN

■ **Cecilia Wikström (L)** är Europaparlamentariker.